

FAILI

3/2023

Tiedonhallinnan ja arkistoinnin erikoislehti

Tekoälyn teemapäivä	s. 16	DLM-Forum	s. 24
Digitalian kesäkoulu	s. 4	CoCo-projekti	s. 20
Hallinnon digitaalisuus	s. 12	Arkistopäivät	s. 11
SLS:n arkistojärjestelmä	s. 17	CoreTrustSeal	s. 28

FAILI 3/2023

Toimitus

Päätoimittaja: Juha Henriksson,
juha@musiikkiarkisto.fi, 045-2495680

Julkaisu-toimikunta

Susanna Kokkinen, pj, Aalto-yliopisto
Pekka Henttonen, Tampereen Yliopisto
Johannes Valo, Kunnallisarkistoyhdistys
Pekka Lähteenkorva, Urho Kekkosen Arkisto
Ella Oksanen, Kela

Toimitus pidättää itselleen oikeuden editoida julkaistavaksi tarjottua aineistoa.

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Vuosikerran hinta 2023 on 60,00 euroa, opiskelijat 15,00 euroa. Tilaushintoihin lisätään arvonlisävero 10 %.

ISSN 1237-2196 Painosmäärä 450 kpl

Julkaisija: Liikearkistoyhdistys ry, PL 271, 00101 HKI, www.liikearkistoyhdistys.fi, Puh. 044-5512029.

Tilaukset: sihteeri@liikearkistoyhdistys.fi

Ilmoitukset

Ilmoitusmyynti, puhelin 045-2495680

Ilmoitushinnat 2021:

1/1 sivua 4-väri 800

1/2 sivua 4-väri 500

1/4 sivua 4-väri 250

Toistoalennus: sama aineisto 4 ilmoituskertaa 25%, 2 ilmoituskertaa 10%.
LAY:n jäsenalennus 20%.

Ilmoitusvalmistus 50 e/sivu.

Oman mainosmateriaalin postitus lehden mukana: kokosivun ilmoitushinta ja lisäksi sisäänpisto- ja postituskulut.

Hintoihin lisätään arvonlisävero.
Hinnat sitoutumuksetta.

Ilmoitusaineiston tekniset tiedot

Painotuotteen koko 173 X 245 mm.

Tiedostomuodot valmiit aineistot painettava pdf, fontit konvertoituina.

Kuvat jpeg, tiff, eps, värijärjestelmä CMYK.
Kuvaresoluutio vähintään 300 dpi.

Muista tiedostomuodoista ota yhteyttä.

Aineiston toimitusosoite:
juha@musiikkiarkisto.fi

Paino: Grano Oy, 2023.

SISÄLTÖ

3

Arkistotoiminnan vaikuttavuus?

Juha Henriksson

4

Digitaalinen kesäkoulu 2023

Miia Kosonen

8

Vahva tietopohja luo edellytykset demokratiale, tutkimukselle ja sivistykselle

Päivi Happonen

10

Miten hoitaa yrityksen arkistoa?

Pekka Henttonen

11

Jako kahteen – arkistopäivien tunnelmia

Pekka Henttonen

12

Toiminnanmuutoksella kohti hallinnon digitaalisuutta

Erja Mesikämmen ja Minna Ylimaunu

16

Teemapäivä tekoälystä tiedonhallinnassa

Janne Ridanpää

17

Kokemuksia SLS:n arkistojärjestelmän vaihtamisesta

Juha Henriksson

20

1800-luvun kirjeet ja metadatan monet mahdollisuudet: Sosiaalisten säikeiden systeemit -projekti

Hanna-Leena Paloposki

24

DLM-Forum Ljubljanassa

Anssi Jääskeläinen

28

CoreTrustSeal – luotettavaa arkistointia

Juha Henriksson

Ilmoitukset: A. Laaksonen s. 31; Disec s. 32; Constructor s. 32.

Kansi: Liikearkisto järjestää 29.11.2023 teemapäivän tekoälystä tiedonhallinnassa, ks. sivu 16. Kuva: Wikimedia Commons CC0.

Arkistotoiminnan vaikuttavuus?

Arkistojen toiminnan vaikuttavuutta on perinteisesti mitattu erilaisilla määrällisillä indikaattoreilla. Kuinka paljon olemme hankineet uutta aineistoa? Kuinka paljon olemme kuvailleet ja järjestäneet? Paljonko digitoitua aineistoa on kertynyt arkistoyksikköinä tai teratavuina? Montako asiakaskäyntiä on ollut vuodessa? Kuinka monta katselu- tai latauskertaa verkossa olevilla aineistoillamme on ollut?

Määrälliset indikaattorit eivät kuitenkaan kerro koko totuutta siitä, mikä on ollut arkistojen toiminnan vaikuttavuus. Ajatellaan vaikkapa tutkijaa, joka käy vain yhden kerran arkistossa, mutta saa kyseisellä käynnillä itselleen aineiston, jonka pohjalta hän kirjoittaa neljä vuotta väitöskirjaa. Myös esimerkiksi aineistojen järjestämisen, kuvailun ja digitoinnin määrälliset tulokset riippuvat aivan olennaisesti siitä, minkä tyyppisestä aineistosta on kysymys. Yhden haurastuneen ääninauhan digitointiin kuluu helposti sama aika kuin satojen A4-kokoisten paperisivujen skannaamiseen. Myös aineistojen järjestämisen ja kuvailun määrälliset tulokset vaihtelevat paljon sen mukaan, onko kyse esimerkiksi järjestöltä saadusta, valmiiksi järjestetystä, mapitetusta ja luetteloidusta aineistosta vai yksityishenkilön perikunnan luovuttamasta pahvilauatikosta, jossa on sikin sokin erilaisia aineistotyyppisiä.

Suomalaisten kulttuuriperintöarkistojen toiminta on kansainvälisestäkin näkökulmasta katsoen ammattimaista ja tehokasta. Esimerkiksi

yksityisarkistoissa saadaan uskottoman paljon aikaan niukoilla resursseilla. Mutta silti pysähdyn yhä useammin miettimään, mikä on toimintamme todellinen vaikutus? Koska taloudelliset ja henkilöstöresurssit ovat rajalliset, toimintoja on välttämätöntä priorisoida. Pannostammeko riittävästi niihin asioihin, joiden yhteiskunnallinen merkitys on suurin tai jotka vastaavat parhaiten sidosryhmiemme tarpeisiin? Mihin suuntaan toimintaamme tulisi kehittää digitalisaation myötä jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä, jotta se olisi esimerkiksi tutkimuksen ja kulttuuriperinnön saatavuuden näkökulmasta mahdollisimman vaikuttavaa?

Erilaiset kvantitatiivisten mittarit ovat tärkeitä ja niitä on varmasti syytä kerätä jatkossakin. Ne toimivat esimerkiksi rahoittajille osoituksena siitä, että olemme työskennelleet ahkerasti ja tehokkaasti. Silti määrälliset mittarit tarvitsisivat rinnalleen uudenlaista vaikuttavuusajattelua, jossa yrittäisimme tarkastella toimintaamme ulkoapäin mahdollisimman monipuolisesti erilaisten käyttäjä- ja sidosryhmien silmin.

Yksityisarkistojen neuvottelukunnan piirissä on kesällä aloittanut vaikuttavuustyöryhmä. Sen toiminnan tavoitteena ei ole kehittää tarkkoja, yksityiskohtaisia mittareita, jotka soveltuisivat suoraan jokaiselle yksityisarkisto-organisaatiolle, vaan keskustella hieman yleisemmällä tasolla, miten voisimme yhdessä kehittää yksityisarkistotoiminnan vaikuttavuutta. Esimerkiksi Euro-

peanan verkkosivuillaan julkaisema Impact Playbook¹ voisi antaa tähän uusia ajatuksia ja näkökulmia. Kyseessä on prosessi ja joukko siihen liittyviä työkaluja, joiden avulla kulttuuriperintötoimija voi kehittää toimintansa vaikuttavuutta ja sen mittaamista omien sidosryhmiensä tarpeista lähtien.

Arkistojen vaikuttavuutta voidaan myös parantaa liittämällä ne entistä vahvemmin osaksi kansallista tutkimuksen infrastruktuuria. Esimerkiksi viime keväänä kommenttikierrokselle tullessa Avoimen tieteen ja tutkimuksen viitearkkitehtuurissa arkistojen merkitys tutkimukselle ei mielestäni tule riittävän laajasti esille. Musiikkiarkistossa olemme halunneet edistää tätä asiaa hankkimalla arkistollemme CoreTrust-Seal-sertifikaatin, joka osoittaa että olemme luotettava arkisto (ks. sivu 28). Nykyisinhän useimmat rahoittajat edellyttävät, että tutkimusaineistot arkistoidaan myöhempää käyttöä varten johonkin sellaiseen arkistoon, jossa ne ovat pysyvästi turvassa ja käytettävissä. Toivottavasti muut yksityisarkistot seuraisivat esimerkkiä, sillä se antaisi vahvan viestin arkistojen merkityksestä tutkimusta rahoittavien OKM:n, Suomen Akatemian ja säätiöiden suuntaan.

Juha Henriksson

¹ <https://pro.europeana.eu/page/europeana-impact-playbook>

Teemapäivä tekoälystä tiedonhallinnassa

Liikearkistoyhdistys järjestää keskiviikkona 29.11.2023 teemapäivän tekoälyteknologian luomista mahdollisuuksista arkistoinnille ja tiedonhallinnalle. Tapahtumaan voi osallistua sekä etänä että paikan päällä Vantaalla. Lisäksi suunnitteilla on teemapäivän jälkeen järjestettävä, jäsenistölle suunnattu retki tai aktiviteetti, johon ilmoitaudutaan erikseen. Tarkka paikka, aika, sisältö ja puhujat julkaistaan syksyn aikana – seuraa siis yhdistyksen verkkosivuja, somekanavia ja uutiskirjettä!

Tapahtuman teeman mukaan kysimme ChatGPT:ltä, mitä aiheita teemapäivässä voisi käsitellä. Näitä tekoäly ehdotti!

1. "Tekoälyn vaikutus digitaalisen arkistoinnin tehokkuuteen ja luotettavuuteen". Tässä esityksessä voit keskittyä siihen, miten tekoäly voidaan hyödyntää arkistoinnin prosesseissa, kuten tiedonhallinnassa, metadatan luomisessa ja arkistojen hakemisessa.
2. "Eettiset haasteet tekoälyn käytössä arkistoinnissa ja tiedonhallinnassa". Tässä esityksessä voit käsitellä tekoälyn käyttöön liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuten yksityisyyden suoja, tiedon turvallisuutta ja vastuullista tekoälyä arkistoinnin kontekstissa.
3. "Tekoälyn rooli automatisoinnissa ja tiedon analysoinnissa arkistoinnissa". Tässä esityksessä voit tutkia, miten tekoäly voidaan käyttää tiedon automatisoinnissa ja analysoinnissa arkistoinnin yhteydessä, kuten asiakirjojen tunnistamisessa, luokittelussa ja metadatan täydentämisessä.
4. "Käytännön sovellukset: Tekoäly avuksi arkistoinnin haasteisiin". Tässä esityksessä voit esitellä käytännön esimerkkejä siitä, miten tekoäly on jo hyödynnetty arkistoinnin haasteiden ratkaisemisessa, kuten suurten tietomäärien hallinnassa, tiedon löytämisessä ja asiakirjojen säilyttämisessä.
5. "Tulevaisuuden näkymät: Tekoäly arkistoinnin kehityksen moottorina". Tässä esityksessä voit tarkastella tekoälyn roolia tulevaisuuden arkistoinnissa ja tiedonhallinnassa. Keskustele siitä, miten tekoäly voi mahdollistaa innovatiivisia ratkaisuja arkistoinnin haasteisiin ja muuttaa tapaa, jolla tiedonhallinta toteutetaan.

Janne Ridanpää

FAILI

Faili on Liikearkistoyhdistyksen julkaisema ainoa suomalainen asiakirja- ja tiedonhallinnan sekä arkistoinnin ammattilehti.

Faili kertoo neljästi vuodessa monipuolisesti alan koti- ja ulkomaisista tapahtumista, ihmisistä ja ilmiöistä sekä tutkimuksesta ja koulutuksesta.

Liikearkistoyhdistyksen jäsenille *Faili* sisältyy jäsenmaksuun, yhteisöjäsenmaksuun sisältyy kaksi lehden vuosikertaa.

Failin tilaushinta on 66 € ja päätoimisille opiskelijoille 16,50 €.

Arkistoalan yhdistysten jäsenten (AY, KAY, TAAY) alennushinta on 33 €/vuosi.

Failissa julkaistava aineisto on toimitettava päätoimittajalle viimeistään:

- numero 4/2023, 3.11.2023

Failin päätoimittajana toimii Juha Henriksson, p. 045 249 5680, juha@musiikkiarkisto.fi.

Kokemuksia SLS:n arkisto-järjestelmän vaihtamisesta

Juha Henriksson
Arkistonjohtaja
Musiikkiarkisto

Svenska litteratursällskapet (SLS) on tieteellinen seura, joka on perustettu vuonna 1885. Keskeistä toiminnassa on arkistointi, tutkimus, kustantaminen ja varainhoito. Kaiken kaikkiaan työntekijöitä on noin 80. SLS:n toiminnan ovat mahdollistaneet yksityisten kansalaisten lahjoitukset aina perustamisvuodesta lähtien. SLS on Suomen suurimpia yleishyödyllisiin tarkoituksiin lahjoitettujen varojen hoitajia sekä Suomen ruotsinkielisen kulttuurin tutkimuksen suurin yksittäinen rahoittaja.

Arkisto on SLS:n suurin yksikkö, jossa työskentelee vajaa 30 henkeä. Arkistolla on toimipisteet sekä Helsingissä että Vaasassa. Analogista aineistoa on runsaat kolme hyllykilometriä ja digitaalista noin 75 teratavua. Aineistoa digitoidaan jatkuvasti ja sitä julkaistaan kansallisessa hakuportaalissa Finnassa (*sls.finna.fi*) sekä EU:n digitaalisessa kirjastossa Europeanassa. SLS:n arkisto ottaa

vastaan ja kerää sekä analogista että sähkösyntyistä aineistoa.

SLS:n arkiston tehtävä on kerätä ja säilyttää aineistoa, joka käsittää ruotsinkielisen väestön historiaa ja kulttuuria Suomessa. Arkiston kokoelmat sisältävät yksityishenkilöiden-, perheiden ja yhteisöjen aineistoja, kansanmusiikkiaineistoja sekä kerättyä muistitietoa. SLS:n arkistossa on käsikirjoituksia, kirjeitä, valokuvia, karttoja, piirustuksia, keruuvastauksia ja tallenteita. Aineistoja käytetään tutkimukseen sekä muihin yleisiin tarkoituksiin.

SLS:n arkistojärjestelmän vaihtaminen

Kokemuksiaan SLS:n arkistojärjestelmän vaihtamisesta *Failille* kertoivat SLS:n arkistonjohtaja Kristiina Linnovaara ja informaatiopalveluiden päällikkö Johan Pyy.

Mitkä syyt johtivat siihen, että SLS päätti uudistaa arkistojärjestelmän?

Vanha järjestelmä oli räätälöity Filemaker-tietokanta, ja vaikka se palveli meitä hyvin – olimme ensimmäisten arkistojen joukossa julkaisemassa aineistoa ja metatietoja Finna-palvelussa – siitä tuli ajan myötä yhä raskaampi ylläpitää. Se ei myöskään perustunut standardeihin, ja esimerkiksi sarjatasot puuttuivat. Suurin osa arkistosektorilla tuntuu

nykyään ymmärtävän, että räätälöidyt järjestelmät eivät ole oikea suunta.

Mitkä olivat järjestelmän vaihtamisen tärkeimmät tavoitteet ja reunaehdot?

SLS:llä oli muutamia reunaehtoja. Emme halunneet itse rakentaa omia ratkaisujamme, vaan ostaisimme valmiita sovelluksia, mikäli mahdollista. Halusimme arkistoalan standardoidun järjestelmän, joka perustuu kansainvälisiin arkistostandardeihin ja viitekehyksiin (ISAD(G), ISAAR, EAD3, EAC-CPF), ja prosessimme tulisi muotoutua näiden mukaan. Lisäksi halusimme suosia pilvipohjaista järjestelmää, jossa toimittaja vastaa alustan ylläpidosta.

Millainen prosessi uuden järjestelmän hankkiminen oli? Kuinka laajasti kartoititte markkinoilla tarjolla olevia ratkaisuja?

Halusimme, kuten sanottua, standardoidun järjestelmän, ja ainoa vaihtoehto oli aloittaa puhtaalta pöydältä. Valinta kohdistui lopulta Disecin Yksä-järjestelmään. Yksän pystyy räätälöimään vaikka mihin, mutta se vaati myös tilaajalta paljon vastuuta ja määrittelytyötä.

Aloitimme arkistossa valmistelut jo muutamaa vuotta aikaisemmin. Olimme päivittäneet luettelointiohjeet ja metatieto-ohjeet, jolloin

samalla saimme hyvän kuvan siitä, mitä halusimme parantaa. Ennen kuin olimme valinneet järjestelmän, teimme nykyisten metatietokenttien mappauksen kuvailustandardeihin, mikä auttoi paljon. Tämä on toki johtanut siihen, että tietyt yksityiskohtaiset kentät ovat joidenkin kenttien osalta yksinkertaisempi.

Teimme melko laajan kartoituksen markkinoista, ja suuremmat avoimen lähdekoodin järjestelmät, kuten esimerkiksi Atom ja Archi-vesspace, käytiin läpi. Nämä eivät kuitenkaan tarjonneet meidän kannaltamme tyydyttävää kokonaisratkaisua.

Miten vertasitte järjestelmiä?

Meillä oli tietyt minimivaatimukset toimittajille. Ne vastasivat siihen parhaan kykynsä mukaan ja tarjosivat meille myös niin sanottuja hiekkalaatikkoympäristöjä, joissa testasimme toiminnallisuutta. Paperilla järjestelmät olivat usein samankaltaisia, mutta demoympäristöissä ne saattoivat erota merkittävästi käyttäjäystävällisyyden ja toiminnallisuuden suhteen.

Oliko Yksa alusta lähtien mukana vai vaikuttiko sen valintaan esimerkiksi se, että yhä enemmän muita yksityisarkistoja alkoi siirtyä käyttämään YKSAA?

Yksa ei aluksi ollut mukana. Valinnassa oli lopulta eduksi, että Yksa

oli muiden vastaavien arkistojen käytössä Suomessa. Disc tuntee myös kansallisen infrastruktuurimme, etenkin Finnan, mikä painoi paljon toimittajan valinnassa. Tällä hetkellä usea muu arkisto on liittynyt myös Yksan käyttäjäksi, mikä on hyvä asia Yksan kehittämisen kannalta.

Miten uuden järjestelmän käyttöönotto on sujunut? Miten esimerkiksi migraatio vanhasta järjestelmästä on onnistunut?

Kokonaisuutena työ on sujunut hyvin. Migraatioprojekti oli tietysti haastavaa, sekä tiedostojen että metatietojen osalta. Vanhasta tietokannasta voi nimittäin löytyä ihan mitä vaan. Lisäksi kaikkien näyttö-

	A	B	G	I
1	Ready	Fonds/collection level		
2			YKSA field label or place holder text (SE)	Control style
	for sandbox	ISAD(G) / ISAAR		
4	X	3.1.1 Reference code(s)	Samling	Valuelist: Biblioteket FMI SLS SLSA Tjänstearkivet ÖTA
5	X	3.1.1 Reference code(s)	(nummer)	Serial number, generated. Separate series for each main collection.
6	X	3.1.1 Reference code(s)	Undernummer	Edit box
7	X	3.1.1 Reference code(s)	Annat signum	Edit box
8	X	3.1.1 Reference code(s)	Signum	Merge field = Samling & " " (nummer) & " " & Undernummer (Ex: SLS 105 b)
9	X	3.1.2 Title	Titel	Edit box
10	X	3.1.3 Dates / type of dates	Roll	Role with valuelist: Innehåll (gränsår) Insamlat Inlämnat
11	X	3.1.3 Dates	från och med	Editbox

Paikallisista käytännöistä standardeihin. Määrittelyexcelissä oli satoja rivejä ja lukuisia sarakkeita sekä välilehtiä.

ja käyttörajoitusten hallinta osoit-
tautui haastavaksi.

Uudessa järjestelmässä on aina
lastentauteja, mutta otimme Yksan
käyttöön huhtikuussa, ja paljon
asioita on jo ehditty korjata. Järjes-
telmästä tulee jatkuvasti parempi ja
helpompi käyttää.

Moni SLS:n arkistonhoitajista on
työskennellyt koko uransa vanhas-
sa järjestelmässämme, joten Yksan
käyttö tarkoittaa heille paljon uutta
opittavaa. Olemme samalla tehos-
taneet ja järkeistäneet luetteloinnin
työprosessia, ja olemme jo nyt näh-
neet, miten omat työprosessimme
ovat nopeutuneet Yksan ansioista.

*Mitä kokemuksia saitte? Tekisittekö
jotakin eri tavalla seuraavalla kerralla?*

Jälkikäteen ajatellen en usko, että
olisimme voineet tehdä asioita
paljon eri tavalla käyttöänon
suhteen. Suuri etu oli, että olimme
jo ennen toimittajan valintaa päättä-
neet, mitä standardeja ja viitekehys-
siä aiomme noudattaa, mikä helpot-
ti päätöksentekoa paljon. Meillä oli
myös sopivan suuri projektiryhmä,
jolloin päätöksiä pystyi tekemään
suhteellisen ripeästi, mutta samalla
myös vältettiin isoja migraatiovir-
heitä.

Nykyään olemme myös paljon
tietoisempia siitä, että tietokannan
kenttiä ja rakennetta ei kannata
muuttaa liikaa. Mitä enemmän tieto-
kanta rakennetaan ja kehitetään,
sitä vaikeampaa migraatio tulee
olemaan. Siksi on koko ajan hyvä
työskennellä henkisesti ikäänkuin
olisi vaihtamassa tietokantaa, jolloin
vältämme lyhytnäköisiä ratkaisuja.

Työ sujuu Yksassa tehokkaasti. SLS:n digiasistentti Fredrica Nyman on muutamassa kuukaudessa tallentanut noin 20 000 tiedostoa Yksaan. Kuva: Johan Pyy / SLS.

CoreTrustSeal – luotettavaa arkistointia

Juha
Henriksson
Arkistonjohtaja
Musiikkiarkisto

Digitaalisen arkistoinnin sertifiointin tarkoituksena on varmentaa ja vahvistaa prosessit, menetelmät ja standardit, joita käytetään digitaalisessa muodossa olevan tiedon hallinnassa ja pitkäaikaisessa säilyttämisessä. Sertifiointi varmistaa, että organisaatioissa on vakiintuneet käytännöt ja ohjeistukset, joiden tuloksena digitaalinen tieto säilyy eheänä, aitona ja saavutettavana.

Sertifiointissa arvioidaan organisaation toiminta digitaalisen tiedon koko elinkaaren aikana, joten siinä tarkastellaan esimerkiksi toiminnan ammattimaisuutta ja jatkuvuutta, aineiston hankinnan ja käsittelyn prosesseja, metadastandardeja, tietoturvasuunnitelmia sekä lainsäädännön ja muun sääntelyn vaatimusten noudattamista.

Digitaalisen arkistoinnin sertifiointiin liittyy olennaisesti niin sanottu OAIS-viitemalli (Open Archival Information System, ISO 14721), joka käsittelee digitaalisen tiedon elinkaareen liittyviä teknisiä näkökulmia kuten aineiston hankintaa, käsittelyä, kuvailua, hallintaa, säilyttämistä ja käyttöön tarjoamista.

OAIS-mallin noudattaminen antaa hyvän pohjan digitaalisen arkistoinnin sertifiointille.

CoreTrustSeal

CoreTrustSeal-sertifiointi on suunniteltu ensimmäiseksi askeleeksi arkistoiden sertifiointin polulla, jonka seuraaviksi vaiheiksi on ajateltu laajennetun tason sertifiointia (esimerkiksi nestor Seal DIN 31644¹). Korkeimmalla tasolla on ISO 16363-standardin mukainen muodollisen tason sertifiointi.

Kolmiportainen malli on hahmoteltu jo 2010-luvun vaihteessa (Memorandum of Understanding to define a European Framework for Audit and Certification of Digital Repositories), mutta käytännössä korkeamman tason sertifiointeja on haettu toistaiseksi hyvin vähän. Eryteisesti ISO 16363-sertifiointia, joka on prosessiltaan hyvin työläs, on hakenut vain pari arkistoa. Ja nestor Sealin on saanut vain viisi arkistoa, jotka kaikki ovat saksankielisistä maista. Sen sijaan CoreTrustSeal on ollut varsin suosittu ja tällä hetkellä voimassa oleva CTS-sertifikaatti on lähes 100 arkistolla eri puolilta maailmaa.²

Arviointiprosessi

CoreTrustSeal on itse- ja vertaisarviointiin perustuva sertifikaatti. Tähän mennessä CTS-sertifikaatin saaneiden arkistojen asiantunti-

joista nimetään jäsenet Assembly of Reviewers -kokoonpanoon, ja näiden joukosta valitaan kaksi arvioijaa uusille CTS-hakemuksille. Tällä hetkellä Assembly of Reviewersin muodostaa yli 70 asiantuntijaa. Nämä kokoontuvat kolmen vuoden välein valitsemaan CoreTrustSealin hallituksen (Board), jossa on 12 jäsentä. Suomesta Assembly of Reviewersiin kuuluvat Tietoarkistosta Mari Kleemola ja Tuomas Alaterä, joista Kleemola on myös CTS:n hallituksessa.

Hakija tekee ensin arkistotoiminnastaan varsin laajan ja monipuolisen itsearvioinnin, jonka jälkeen kaksi asiantuntijaa arvioi hakemuksen jokaisen osa-alueen ja antaa niistä kirjalliset lausunnot, joiden perusteella CoreTrustSealin hallitus päättää, hyväksytäänkö hakemus, palautetaanko se korjattavaksi vai hylätäänkö se kokonaan. Hallitus myös vastaa CoreTrustSeal-sertifiointikriteerien ja -prosessien kehittämisestä.

Tietoarkiston kokemuksia

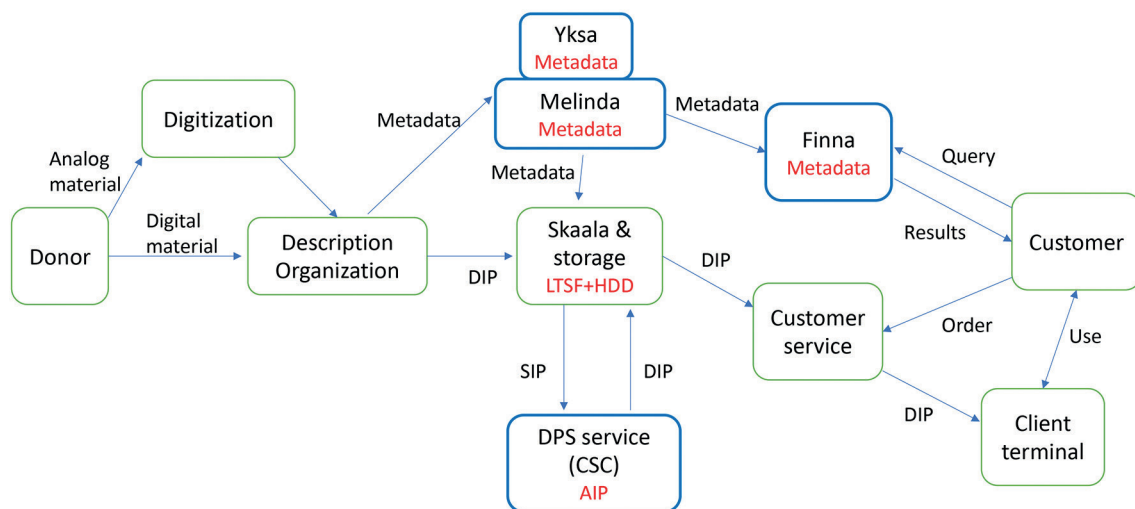
Suomessa CoreTrustSeal-sertifikaatin ovat aikaisemmin saaneet Tietoarkisto ja Kielipankki, ja nyt kolmantena sen on juuri äskettäin saanut Musiikkiarkisto. Tietoarkiston ensimmäisestä CTS-sertifiointiprosessista on kulunut jo kymmenisen vuotta. Erityisasiantuntija Tuomas Alaterän mukaan luottamus on perusta, jonka varassa toimitaan: ”Tietoarkisto on CESSDA ERICin (Consortium of European Social Science Data Archives³) palvelun-

¹ <https://www.langzeitarchivierung.de>

² <https://amt.coretrustseal.org/certificates>

³ <https://www.cessda.eu>

Preservation planning

Administration

CoreTrustSeal-hakemusta varten laadittu, OAIS-mallia mukaileva yleiskaavio Musiikkiarkiston aineistojen hallintaan liittyvistä prosesseista ja tietovirroista. Kuva: Juha Henriksson.

tuottaja Suomessa. CESSDA ERIC-jäsenvaatimuksiin kuuluu, että palveluntuottajat voivat sertifiikaatilla osoittaa, että digitaalisten tutkimusaineistojen kuratointi, tallennus ja jatkokäyttöön toimittaminen ovat luotettavalla tasolla ja esimerkiksi toiminnan jatkuvuus on osaamisen, rahoituksen ja teknologiaratkaisujen suhteen varmistettu.”

”Sertifiikaatilla voimme myös kansallisesti ja kansainvälisesti osoittaa, että Tietoarkisto on tunnettu ja luotettu asiantuntija ja yhteistyökumppani tutkimusaineistojen pitkäaikaissaatavuuden sekä myös avoimen tieteen saralla. Tämä on meille strategisesti ja myös taloudellisesti tärkeää. Lisäksi Tietoarkisto on jo pitkään aktiivisesti itse osallistunut CoreTrustSeal-sertifiikaatin ja kansainvälisen sertifiointiprosessin kehittämiseen. Meidän kuuluukin siis olla ’mallioppilas’

myös omien toimintojemme ja prosessiemme arvioinnissa.”

Tuomas Alaterä kertoo, että ensimmäisessä sertifiointiprosessissa oli varsin suuri työ ja itsearviointiin kulutettiin useampi kuukausi, kun mukaan lasketaan tuotettu dokumentaatio. ”Itsearviointi myös vaatii, että eri toimijat – arkistointi, tekninen ja hallinnollinen – tekevät sitä yhdessä. Jatkossa jokainen uusintakierros on ollut helpompi ja työaika on voitu mitata paljon pienemmin yksiköin. Koska CoreTrustSealin tavoite ei ole ainoastaan sertifioida, vaan myös parantaa luotettavia arkistoinnin prosesseja, niin useimmiten arvioijilta tulee hakemukseen liittyviä tarkennuspyyntöjä. Olemme kokeneet ne pääosin aiheellisiksi ja niihin on vastattu joko parantamalla itsearviointia tai osoittamalla, mikä lisädokumentaatio vastaa arvioijien esittämiin kysymyksiin.”

Alaterän mukaan sertifiikaatioprosessista ollut ehdottomasti hyötyä oman toiminnan kehittämisen kannalta: ”Olemme uudistaneet sertifiikaatin jo useasti ja jokaisella kerralla olemme parantaneet dokumentointiamme tai tunnistaneet muutoksia prosesseissamme. Yksi suurimmista eduista onkin ollut, että meillä on muodostunut käytäntö, jossa arkistonmuodostusta, seurantaa, sopimuksia ja säilytystä tarkastellaan jatkuvasti ja siihen on olemassa käytännöt. Siten dokumentointiamme käytäntöä syntyy hyvin vähän, jos ollenkaan. Julkaisemme suuren osan dokumentoinnista avoimesti verkossa, jolloin se on myös muiden hyödynnettävissä. Sertifiikaatin kriteerit myös muuttuvat ja tarkentuvat, joten jokaiseen uusintahakuun pitää suhtautua siten, että jotain täydennettävää on aina.”

EOSC-Nordic

Muutaman viime vuoden aikana Euroopassa on ollut käynnissä useampikin monikansallinen hanke, joihin on liittynyt data-arkistojen prosessien kehittäminen ja sertifiointin edistäminen. Esimerkiksi vuonna 2022 päättyneet kolmivuotinen EOSC-Nordic⁴ oli Pohjoismaihin ja Baltiaan kohdistuva, tieteenalat ylittävä hanke, jonka tavoitteena oli lisätä tutkimusaineistojen liikkuvuutta muun muassa sovittamalla yhteen toimintapolitiikoita ja palveluita. Erillisessä työpaketissa tarjottiin koulutusta ja tukea tutkimusaineistoja arkistoilville toimijoille, joiden tavoitteena oli toteuttaa CoreTrustSeal-itsearviointi tai saada sertifikaatti. Tuettavia organisaatioita oli 13, joista jokaiselle nimettiin oma "valmentaja", jolla oli kokemusta CoreTrustSeal-sertifikaatin hakemisesta sekä kriteeristön vaatimuksista.

EOSC-Nordicissa mukana olleen Tuomas Alaterän mukaan hanke "oli erittäin käytännönläheinen ja virkistävä poikkeus monien EU-hankkeiden joukossa, koska siinä tehtiin paljon kahdenvälistä kehittämistä, vaikutettiin suoraan toimijoiden omaan arkityöhön ja sitä kautta parannettiin eurooppalaista datanhallinnan kyvykkyyttä."

Hanke ei keskittynyt suositusten ja raporttien kirjoittamiseen, vaan onnistumisen mittarina oli se, miten mukana olleet repositoriot pystyivät parantamaan omia käytäntöjään ja etenemään CoreTrustSeal-sertifioinnissa. Alaterä lisää, että "samalla hankkeeseen valmentajina osallistuneet organisaatiot ja henkilöt oppivat paljon uutta ja kasvattivat omaa kyvykkyyttään luotettavina arkistotoimijoina."

4 <https://www.eosc-nordic.eu>

Musiikkiarkiston sertifiointiprosessi

Musiikkiarkiston näkökulmasta CoreTrustSeal-sertifikaatin merkitys on keskeinen, sillä se osoittaa tutkijoille ja tutkimusrahoittajille, että olemme luotettava arkisto. Nykyisinhän useimmat rahoittajat vaativat, että aineistot arkistoidaan tutkimuksen jälkeen myöhempää käyttöä varten johonkin sellaiseen arkistoon, jossa ne ovat pysyvästi turvassa ja käytettävissä.

Musiikkiarkisto on ensimmäinen yksityinen arkisto Suomessa, joka on CTS-sertifioitu. Toivottavasti voisimme toimia esimerkkinä muille toimijoille. Olemme myös valmiit antamaan vertaistukea, jos esimerkiksi muut yksityisarkistot päättävät hakea sertifikaattia.

CoreTrustSeal-sertifiointiprosessista on ollut paljon hyötyä Musiikkiarkiston omalle toiminnalle. Se on auttanut selkeyttämään tiedonhallintaprosesseja aineiston koko elinkaaren aikana. Lisäksi sertifiointiprosessin aikana Musiikkiarkiston toiminnot ja käytännöt on dokumentoitu entistä kattavammin kirjalliseen muotoon.

Musiikkiarkisto aloitti CoreTrustSeal -sertifiointiprosessin noin kaksi vuotta sitten. Prosessi eteni alkuun varsin hitaasti muiden kiireiden takia. Prosessiin liittyen myös laadittiin satoja sivuja uutta dokumentaatiota. Syksyllä 2022 sertifiointiprosessiin alettiin toden toden teolla panostaa ja hakemuksen ensimmäinen versio jätettiin marraskuussa 2022.

Hakemuksen käsittely on ollut melko verkkaista. Arvioijat tekevät työtään oman toimensa ohessa, joten heille annetaan kaksi kuukaut-

ta aikaa jokaista arviointikierrosta kohden. Lisäksi CoreTrustSealin hallituksen käsittelyyn kuuluu oma aikansa. Sertifikaattia hakevien tulee siis varautua siihen, että prosessissa kuuluu oma aikansa.

Musiikkiarkiston kokemusten perusteella CTS-arvioijat tekevät tarkkaa työtä. Ensimmäisellä arviointikierroksella, jonka palaute saatiin maaliskuussa, Musiikkiarkiston hakemuksesta hyväksyttiin noin puolet sellaisenaan, mutta loppuihin osa-alueisiin vaadittiin lisäyksiä tai tarkennuksia. Ja vielä toisenkin arviointikierroksen palautteesta hakemuksen pyydettiin tarkentamaan joitakin yksityiskohtia. Hakemuksen kolmas versio läpäisi sitten seulan, joten Musiikkiarkistolle myönnettiin CoreTrustSeal-sertifikaatti 4.9.2023.

Tietoarkiston Tuomas Alaterältä ja EOSC-Nordic-hankkeelta saatu tuki oli ensiarvoisen tärkeää sertifiointiprosessin onnistumisen kannalta. Myös Alaterän kokemukset tästä prosessista olivat myönteiset: "Musiikkiarkiston kanssa prosessi oli omalla tavallaan uniikki, koska tarkastelimme työtä samalla kansallisesti että kansainvälisesti. Musiikkiarkisto on monipuolinen, kokoaan suurempi toimija, ja sen palvelut eivät rajaudu yksinomaan tutkimuksen tarpeisiin, mutta ovat samalla hyvin spesifejä. Nähdä nämä sovitettuna CoreTrustSeal-kriteereihin oli ajattelua avartava kokemus."

since
1968

Laaksonen

PALVELEVAT SÄILYTYSRATKAISUT

*Suomalaista
osaamista ja laatua
koko toimitusketjun
alusta loppuun.*

Lisää meistä laaksonen.fi

**Metallivalmiste
A.LAAKSONEN OY**

. AYJ1

Posti Green

Kasten®

Govarri Material Handling

Kasten-kalusteet kaikkeen säilytykseen

- Suomalaista suunnittelua
- Turvalliset ja tukevat
- Tyylikkää ja kevyesti liikuteltavat
- Yksilölliset ratkaisut
- Kokemuksella ja ammattitaidolla

Constructor Finland Oy, Lohja
Puh. 019-36251, www.kasten.fi